

„Covid alatt is kellett dolgozni... Jöttek, csak kevesebb volt már a bevétel is”

Az emberkereskedelem áldozatai a pandémia időszakában¹

“We had to work even during Covid... They came, only the income was less”

Victims of human trafficking during the pandemic

Windt Szandra²

<https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.19177>

Beérkezés: 2025. 05. 15.

Átdolgozott változat beérkezése: 2025. 09. 09.

Elfogadás: 2025. 11. 18.

Összefoglaló: A magyarországi emberkereskedelem elleni intézkedések 2019 óta látványos fejlődésen mentek keresztül, amit az ügyek számának emelkedése is jelez. Ez a változás több, egymástól független, de egymást erősítő tényező együttes hatásának köszönhető. Bár a Covid19-világjárvány 2020 és 2022 között példátlan utazási korlátozásokat eredményezett, az emberkereskedelemmel foglalkozó bűnözői hálózatok továbbra is működtek, és kiemelkedő alkalmazkodóképességről tettek tanúbizonyságot.

A 2021 és 2024 között zajlott kutatás azt vizsgálta, milyen hatással volt a pandémia a magyarországi emberkereskedelemre és kényszermunkaesetekre. A világjárvány 2020 márciusától alapvetően befolyásolta mindennapi életünket, különböző járványhullámokon keresztül alakította a kizsákmányolás formáit. A kutatás során kiderült, hogy a járvány hatása nemcsak a kizsákmányolás céljától függően változott (például szexuális, munkacélú vagy egyéb), hanem attól is, hogy ki hogyan érzékelte azt: az áldozatok, a velük dolgozó szociális szakemberek és a jogalkalmazók eltérő tapasztalatokról számoltak be.

A legmarkánsabb változás a szexuális célú kizsákmányolás területén volt megfigyelhető, ahol a kereslet visszaesése jelentős bevételkiesést és lehetségszűkülést eredményezett. A kutatás egyik kiinduló feltevézése az volt, hogy a Covid19-világjárvány különösen hátrányosan érintette az emberkereskedelem áldozatait, akik kiszolgáltatottságuk miatt fokozott nehézségekkel szembesültek. A jelenség megismerése érdekében áldozati interjúk készültek: 2021 ősze és 2024 februárja között összesen 18 beszélgetés olyan személyekkel, akik védett szállásokon éltek, és korábban emberkereskedelem áldozatai voltak. Az interjúk lehetőséget teremtettek arra, hogy viszonylag rövid időn belül képet kapjunk a világjárvány közvetlen és közvetett hatásairól az érintettek szemszögéből.

Kulcsszavak: emberkereskedelem, áldozat, Covid19-pandémia

1 Az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében, amelynek címe: Az emberkereskedelem jelensége a Covid19-pandémia ányékában és a jogalkalmazók attitűdje.

2 Országos Kriminológiai Intézet, e-mail: windt@okri.hu

Abstract: The domestic response to human trafficking has undergone significant progress since 2019, as evidenced by the increase in the number of cases and the result of several independent yet mutually reinforcing processes. Although the Covid-19 pandemic (between 2020 and 2022) has brought unprecedented travel restrictions, criminal groups involved in human trafficking have continued to flourish and have demonstrated a high degree of adaptability.

The research, which took place between 2021 and 2024, examined the impact of the pandemic on domestic human trafficking and forced labour cases. The impact of the pandemic, which has defined all of our lives since March 2020, and which sought to assess the effects of the different epidemic waves, was still part of everyday life in the first two years of the study period.

The pandemic affected different exploitation purposes (sexual, labor and so-called other) differently, and the effects were interpreted and perceived completely differently by the victims of the acts, the social workers working with the victims and the majority of law enforcement officers. The biggest impact on sexual exploitation was the decline in demand, income and opportunities.

One of the hypotheses of the research was that victims of human trafficking were negatively affected by the Covid-19 pandemic, facing even more difficulties due to their vulnerability. Victim interviews were conducted to investigate this. These provided an opportunity to try to examine the effects of the pandemic after a relatively short period of time. Between autumn 2021 and February 2024, 18 interviews were conducted with residents of shelters for victims of human trafficking.

Keywords: human trafficking, victim, Covid-19 pandemic

Bevezetés

Az emberkereskedelem fogalma az elmúlt száz évben sokat változott (Hollán 2012), ernyőfogalommá vált, a 2020-as évek elején már mind a szexuális, mind a munkacélú kizsákmányolást, a kényszerkoldultatást, a szervkereskedelmet értjük rajta, valamint a szemléletmód is jelentősen változott az utóbbi évtizedben. Ez problémát is okoz, hiszen bár szélesedett az emberkereskedelem fogalmi köre, egyre több mindezt vontak be alá, miközben hazánkban még mindig sokan a szexuális kizsákmányolással, sok esetben felületesen a prostitúcióval azonosítják (Windt 2021: 11–17). Az utóbbi években Magyarországon és Európában is nőtt a regisztrált emberkereskedelem és kényszermunka-bűncselekmények száma, a munkacélú kizsákmányolás aránya mégis közelít a szexuális célúéhoz, amellet, hogy az ún. egyéb célúaké is emelkedett (Ötödik jelentés: 3).

Az elmúlt évtizedben a hazai emberkereskedelem elleni fellépés két jelentős fordulópontot élt meg: a 2013-as (Windt 2014) és a 2020-as év emelkedik ki. A világhárvány azonban új kihívások elé állította az intézményrendszert, és elhomályosította a korábbi eredményeket. Az emberkereskedelem során az emberi méltóságot súlyosan sértő cselekmények valósulnak meg, amelyek nemcsak az egyéni életminőséget, hanem a társadalmi jólétet is negatívan befolyásolják (Windt 2021, Study on the Economic Impact 2020). Ezért a jelenség vizsgálatakor annak komplexitása miatt az emberi jogi megközelítést alkalmazom.

Az alábbiakban a 2022 és 2024 között zajlott kvalitatív kutatás eredményeit mutatjuk be, amely az emberkereskedelem áldozatait vizsgálta, a Covid19 időszakára

vonatkozóan. A központi kérdés az, hogy milyen hatással volt a világjárvány az emberkereskedelem áldozatainak helyzetére Magyarországon. A tanulmány elméleti kerete az alábbi témákra épül: a sérülékenységi és társadalmi kockázat (hogyan válik valaki kizsákmányolhatóvá?), valamint a narratív identitás és tapasztalat feldolgozása (különösen a pandémia időszakára vonatkozóan).

Szakirodalmi áttekintés

Az emberkereskedelem komplex társadalmi jelenség, amely különböző formákban – szexuális-, munka- és egyéb kizsákmányolási célként – jelenik meg. Az emberkereskedelem sokszor – de nem minden esetben! – határon átnyúló jelenség, amelyben szinte mindig több elkövető vesz részt. Az adásvétel mellett a kiszolgáltatott személy kizsákmányolása és az abból fakadó hosszú távú előny és haszon szerzése a központi elem. (Értsd: nem csak anyagi előnye származik a kizsákmányolónak, hiszen a házi szolgát tartó elkövető az [nő vagy férfi] áldozat munkáját ingyen használja ki) (Windt 2021: 25–33, Balogh–Windt 2022). A magyar emberkereskedelem jellemzője, hogy az elkövetők és az áldozatok is jellemzően magyar állampolgárok, a cselekmények többsége is hazánkban valósul meg (Windt 2021: 71–75).

Az angolszász szakirodalom gyakran „túlélőként” hivatkozik az érintettekre (Winterdyk 2020, Schwarz et al. 2023, Williamson et al. 2024), míg a hazaiban az „áldozat” kifejezés használata elterjedtebb. Ez a nyelvi különbség nem csupán terminológiai, hanem mélyebb jelentőségű is: míg a „túlélő” aktív, cselekvő szerepet sugall, az „áldozat” passzív, elszenvedő pozíciót tükröz. Fontos hangsúlyozni, hogy az emberkereskedelem áldozatai többnyire nem felelnek meg a Nils Christie által leírt „ideális áldozat” képének (Christie 1986), ami kihívást jelent a jogalkalmazók és segítő szakemberek számára is (Farrell et al. 2019). Az emberkereskedelem áldozatai gyakran szégyellik magukat, nem szívesen beszélnek a velük történeteikről, sokszor elhallgatnak, túloznak a történetek elmesélésekor kisebbitve a saját szerepüket, esetleges általuk megvalósított szabálysértéseiket, bűncselekményeiket (vö. Goffman 1981, Williamson et al. 2024).

A szexuális kizsákmányolás áldozatai, akiket többnyire szexuális szolgáltatások nyújtására kényszerítettek, gyakran szembesülnek erkölcsi megítéléssel (vö. Ripszám 2019, Dés 2024), míg a munkacélú kizsákmányolás áldozatai a társadalmi láthatatlanság és jogi kiszolgáltatottság terhét hordozzák (vö. Bakó et al. 2021). Goffman szerint az ilyen helyzetekben az egyén stratégiákat alkalmaz, elrejtí múltját, kompenzál más területeken vagy megpróbálja megkérdőjelezni a társadalmi normákat (Goffman 1981: 200).

Az áldozattá válás folyamata összetett, és számos társadalmi, pszichológiai és gazdasági tényező befolyásolja. A gyermekkori abúzus, a szociális háló hiánya, valamint a marginalizált társadalmi helyzet mind növelik a kizsákmányolás kockázatát (Burke–Amaya–Dillon 2019, Sebestyén 2020, B. Aczél–Hatvani 2015). Ezek a tényezők a rehabilitáció során is akadályt jelentenek. A stigmatizált identitás és a szégyenérzés

gyakran megnehezíti a segítségkérést, a bizalomépítést és az önérvényesítést. A „túlélővé válás” nemcsak jogi és szociális folyamat, hanem mély belső munka is, amelyben az egyénnek újra kell értelmeznie önmagát – a múltjával, (a szexuális kizsákmányolás áldozatának) a testével és a társadalommal való viszonyában. Az áldozattá válás komplex és nem mindig egyértelmű, könnyen azonosítható folyamat, az abból való felépülés éppen emiatt időigényes és segítséget igényel (vö. Bakó et al. 2021).

Az emberkereskedelem fogalma jelentős átalakuláson ment keresztül. A korábban szűkebb értelmezés – amely főként a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolására fókuszált – mára egy komplex ernyőfogalommá vált. A 2020-as évek elejére az emberkereskedelem már magában foglalja a munkacélú kizsákmányolást, a kényszerkoldultatást, a szervkereskedelmet, valamint a kényszerházasságot is. Ezzel párhuzamosan a szemléletmód is átalakult: egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a strukturális tényezők, az áldozatok jogai, valamint a társadalmi és gazdasági kontextus.

Ez a fogalmi bővülés azonban nem mentes a problémáktól. Magyarországon például az emberkereskedelemtől alkotott közvélekedés továbbra is szűk keretek között mozog: sokan még mindig kizárólag a szexuális kizsákmányolással, sőt, felületesen a prostitúcióval azonosítják a jelenséget (Windt 2021: 11–17).

A szexuális célú emberkereskedelem fogalmának elhelyezése a prostitúcióról szóló szakirodalomban különösen összetett kérdés, mivel a két jelenség viszonyát eltérő elméleti keretekben értelmezik. A prostitúcióról szóló szakirodalomban több domináns megközelítés létezik (Podoletz 2015), ugyanakkor az emberkereskedelem komplex jelenség, amely túlmutat a prostitúció szabályozási modelljein, és számos strukturális tényezővel – például a munkanélküliséggel, a szegénységgel, az iskolázatlansággal – áll összefüggésben. Ebben a tanulmányban a nemzetközi instrumentumok (Palermói jegyzőkönyv 2000, varsói egyezmény 2005, 2011/36/EU irányelv) alapján a kényszer, a megfélemlítés vagy más befolyásolási forma révén történő *kizsákmányolást* tekintem emberkereskedelemnek.

A védett szállásokon támogatásban és segítségnyújtásban részesülnek azok a személyek, akiket a 354/2012. (XII. 13.) korm.rendelet alapján emberkereskedelem áldozataként azonosítottak. A kutatás során a válaszadók áldozati státuszát az azonosítást végző szakemberek szakmai kompetenciájába vetett bizalom miatt kutatási alapként vettem figyelembe.

Társadalmi-kulturális kontextus bemutatása

A Covid19-világjárvány a SARS-CoV-2 vírus által a Covid19 elnevezésű betegséget okozó pandémia, koronavírus-járvány 2020 tavasza és 2022 között össze között különböző hullámokban történt, de a kezdetétől a befejezéséig korántsem mutatott egységes képet.

A vírus terjedésének megfékezésére szinte azonnal két lépés meghatározására került sor: a maszk viselése mellett az emberek közötti érintkezések számának csök-

kentése volt a legfontosabb (Haberfeld et al. 2023). Emiatt a társadalmi távolságtartás kifejezést 2020-ban tanultuk meg, ugyanakkor az első hullámban a vírus terjedését sikeresen csökkentve a társadalmi kapcsolattartás, a személyes kontaktus elmaradása komoly mentális problémákhoz vezetett (Tóth–Hudácskó 2020).

A Covid19-járvány sok tanulsággal szolgált: a világjárvány mindenre kihatott, annak társadalmi, gazdasági, makro- és mikroszintű, egészségügyi – és sorolhatnánk – hatásaival a kutatók szinte azonnal elkezdtek foglalkozni (Diop–Asongu–Nnanna 2021). Az első hullám sokkhatását követően elmondható, hogy az Magyarországon enyhe lefolyású volt, emiatt a 2020. őszi második hullámban már sokkal kevésbé vettük komolyan a korlátozó intézkedéseket, azonban 2020 novemberétől már kijárási korlátozás volt. 2021 tavaszán a harmadik hullám volt az addigiak közül a legsúlyosabb, a legtöbb áldozatot követelő. Ekkorra – már jobban ismerve a vírust – sokkal tapasztaltabban éltük meg a zárást, sőt az oltóanyagok némi reményt is adtak arra, hogy a világjárvány leküzdhető rövid időn belül.

Az első hullám során körvonalazódtak a vírus terjedése szempontjából leginkább sérülékeny csoportok: az idősek, a hátrányos helyzetű, eleve rossz szociális helyzetben lévő, a mentális betegségekkel küzdők még kiszolgáltatottabbá váltak. A szexuális kizsákmányolás során az áldozatok jelentős része kiskorú, mentális zavarban szenved, míg a munkacélú kizsákmányolás során többnyire az idősebb korosztály tagjai érintettek, akik jellemzően alkoholproblémákkal küzdenek, és sok esetben munkanélküliek. Az érintetti körök hasonlósága miatt szintén egyértelműnek látszik az, hogy az emberkereskedelemre is jelentős mértékben befolyással volt a világjárvány.

A pandémia egyik meghatározó következménye, hogy a kizsákmányolás határon átnyúló jellege dinamikusan igazodott az egyes járványhullámokhoz, különösen a határlezárások és mobilitási korlátozások függvényében. Az első hullámban még erre nemigen tudtak az elkövetők felkészülni, de a második, harmadik hullámban, amikor már látható volt, hogy újabb szigorításokat vezetnek be, amely a határokra is vonatkozik majd, igyekeztek mielőbb külföldre vinni a prostituáltakat, akiknek hosszabb ideig kellett kint tartózkodniuk (Cabras–Ingrasci 2022).

Gyakori tapasztalat, hogy az érintett személy először kapcsolati erőszak áldozataként kerül a hatóságok látókörébe, majd az eset részletesebb feltárása során, rövid időn belül kiderül, hogy emberkereskedelem (jellemzően szexuális kizsákmányolás) áldozata (Windt 2020). A családon belüli erőszak eseteinek szembevető növekedése (Szabó–Virág 2022) előrevetítette a szexuális kizsákmányolás megjelenését is.

A pandémia nyomán bekövetkező gazdasági recesszió, a növekvő munkanélküliség, valamint a társadalmi elszigetelődés együttesen elősegítették az emberkereskedelem új megjelenési formáinak és működési mechanizmusainak kialakulását (Huszár–Illéssy 2023, Windt 2022).

Módszertan

A kutatás célja az volt, hogy kvalitatív interjúk segítségével feltárjuk, milyen hatással volt a Covid19-világjárvány az emberkereskedelem áldozatainak életére, különös tekintettel a kiszolgáltatottságukból fakadó nehézségekre. Tizennyolc interjúra az emberkereskedelem azonosított áldozatai számára fenntartott védett szállásokon került sor. Ezek a szálláshelyek – a Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány és a Baptista Szeretetszolgálat intézményei – állami finanszírozásból működnek, és egységes szakmai protokoll alapján biztosítanak biztonságos elhelyezést, pszichoszociális támogatást és jogi segítséget az áldozatok számára (Protokoll 2024).

A kutatás során két olyan interjúalany is megszólalt, akik a kérdéses időpontjában jogerős ítélet értelmében emberkereskedelem elkövetőjeként büntetésüket töltötték a Rákospalotai Javítóintézetben. Az ő narratíváik különösen éles kontrasztot képeznek az áldozati tapasztalatokat feltáró interjúkkal, ugyanakkor jelen tanulmány keretei között ezek részletes elemzésére nem kerül sor.

Az interjúk célja nem az áldozatok traumatizálása vagy a jogi tényállások rekonstruálása volt, hanem az, hogy saját szavaikkal mesélhessék el, hogyan élték meg a világjárvány időszakát, milyen változásokat tapasztaltak a kizsákmányolás dinamikájában.³

A kutatás fókuszában az állt, hogy az interjúalanyok miként érzékelték a járvány hatásait mindennapi életükre, kapcsolataikra, az elkövetővel való viszonyára nézve. A beszélgetések során külön figyelmet kapott a járvány hatása az áldozattá válás körülményeire (például mozgástér, kontroll, elérhetőség, a végzett tevékenység, az megfélemlítés és/vagy a kényszer módszerei), a bezártság és izoláció élménye, a bizalom és bizalmatlanság kérdése az intézményekkel és segítőkkel szemben, a jövőre vonatkozó elképzelések, remények és félelmek.

A résztvevők narratívái gyakran töredezettek, érzelmileg telítettek voltak, és sok esetben a múlt traumái is átszínezték a járványról szóló beszámolókat. Többen a világjárványt egyfajta „második bezártsággént” írták le, amely újraaktiválta korábbi kiszolgáltatottságuk emlékeit. Mások épp ellenkezőleg: a védett szállásra kerülést a biztonság és stabilitás első meg tapasztalásaként értékelték, amelyet a járvány paradox módon tett lehetővé.

A résztvevők kiválasztásában kulcsszerepet játszottak a szállásokon dolgozó szociális munkások, akik az interjúra alkalmas személyeket azok mentális állapota szerint javasolták. A kutatóként való jelenlétem – mint kívülről, nem segítő szakember – hatással volt az interjúk menetére. Egyes áldozatok nyitottan és részletesen meséltek, míg mások visszafogottabbak voltak, különösen azok, akik addikcióval küzdöttek vagy bizalmatlanabbak voltak az intézményen kívüli szereplőkkel szemben. A kutatóhoz való viszonyulás sok esetben a korábbi hatalmi visszaélések fényé-

3 A kutatás során kiemelt figyelmet fordítottam az etikai elvek betartására, különös tekintettel az interjúalanyok biztonságára, méltóságára és magánéletének védelmére. Az interjúk megkezdése előtt minden résztvevő számára rövid tájékoztatást nyújtottam a beszélgetés témájáról és céljáról. A beszélgetések során hangfelvétel készült, amely kizárólag a szöveges leírat elkészítésére szolgált, ezt követően azonnal, visszaállíthatatlan módon törlésre került. Az adatkezelés során minden személyes adatot anonimizáltam, és gondoskodtam arról, hogy sem közvetlenül, sem közvetve ne legyenek beazonosíthatók a résztvevők.

ben alakult: a kérdésekre adott válaszokat gyakran óvatosság, védekezés vagy épp túlzott megfelelési vágy jellemezte.

Az interjúk során nem kérdeztem a konkrét bűncselekmények részleteire, és nem ellenőriztem az elmondottakat. A cél az volt, hogy az áldozatok saját narratívájukat osszák meg a járvány idején tapasztaltakról – ezek a történetek személyes megélések.

A résztvevők 16 és 80 év közöttiek voltak. Az interjúk felépítése azonos volt, azonban az egyes áldozatok egyedi sajátosságainak megfelelően alakult. Az áldozatok mindegyike nő volt, annak ellenére, hogy a szállásokon akkor éltek munkacélú kizsákmányolt férfiak is, akik azonban nem tudtak, illetve nem szerettek volna beszélni a velük történekről. Az interjúalanyok többsége szexuális célú kizsákmányolás (tizenhárman), míg öten munkacélú, egy fő a szexuális mellett egyéb célú, további egy fő szexuális és munkacélú kizsákmányolás áldozatává is vált.

Kiemelendő, hogy az áldozatok a világjárvány idején kerültek védett szállásra. Ez lehetővé tette, hogy viszonylag friss élményeikről számoljanak be, ugyanakkor sokuk azt megelőzően is már áldozatok volt. Az interjúk az áldozattá válás körülményeire, a kizsákmányolás dinamikájára, annak változására fókuszáltak.

Az interjúkat követően a szociális munkásoknál rendszeresen érdeklődtem az egyes áldozatok további sorsáról, amelyek ismertetésére azonban nem kaptam felhatalmazást. Összességében talán annyi elmondható, hogy a nekem elmondott tervezett jövőképük rövid távon nem igazán valósult meg.

A szexuális kizsákmányolás áldozatai

A világjárvány jelentős hatással volt a prostitúcióhoz kapcsolódó szexuális kizsákmányolás formáira, intenzitására és térbeli megjelenésére. Az áldozati interjúkból kirajzolódik, hogy a járvány nem csökkentette a kizsákmányolás mértékét, hanem új formákban, még kiszolgáltatottabb körülmények között folytatódott. Az első hullám elején (2020 tavasza), amikor még kevés ismeretünk volt a vírus természetéről, még kevésbé volt érezhető az a visszaesés, amely 2020 közepére, de különösen decembereire már egyértelművé vált. A prostituáltaknak a vírus jelenléte ellenére továbbra is vállalniuk kellett a munkát, ugyanakkor a kliensek – a bevételkiesés és a kijárási korlátozások következtében – elmaradoztak. Az utcai prostitúció visszaszorulása már a világjárvány előtt is elkezdődött (Tamási 2015), ez azonban tovább erősítette azt, hogy a hirdetési felületek az online térbe helyeződtek át, illetve munkásszállókban, motelekben, magánlakásokban nyújtották a szexuális szolgáltatásokat hazánkban.

A testi érintkezés szükségszerűsége okán a fertőzésveszély megsokszorozódott, a nemi betegségektől való félelem mellett a koronavírustól való aggodás is jelentkezett a prostitúciós tevékenység végzése során. A német és a holland hatóságok 2020. márciusban – a koronavírus-járvány terjedésének megfékezése érdekében – betiltották a szexuális szolgáltatások nyújtásának lehetőségét a bordélyházakban. Ezt követően a magyar prostituáltak egy része illegálisan folytatta a tevékenységét,

már nem bordélyházban, hanem motelekben, sokkal rendezetlenebb körülmények között, még kiszolgáltatottabban (Windt 2022).

A szexuális célú kizsákmányolás áldozatai többségének szolgáltatásairól készült internetes hirdetés (két fő esetében nem), azokban szerepeltek fotók is. Kilencen itthon is és külföldön is áldozattá váltak, jellemzően német nyelvterületen. Csupán egyikük tudott eredetileg németül az iskolai tanulmányai miatt, a többieknek a kizsákmányolóik írták fel, mit kell mondaniuk, illetve egy papíron szerepelt az egyes szolgáltatások ára, amelyet szintén a kizsákmányolóik határoztak meg.

Az áldozatok mindegyikének a járványtól függetlenül továbbra is dolgoznia kellett, a vírustól a kizsákmányolóik nemigen féltették őket (egy áldozat említette csak, hogy kivételesen óvszert kellett használnia minden alkalommal). A kliensek száma csökkent; volt, aki nem a járvány terjedését megfékező intézkedések, sokkal inkább a betegség miatt maradt el. A hullámok feloldását követően azonban ők is visszatértek.

A pandémia előtt is látható volt bizonyos eltolódás az utcai prostitúcióból az online hirdetések felé, ezt csak felerősítette a világjárvány (Windt 2024). Az áldozati interjúkból derült ki: az egyes hirdetések mellett, hogy a szolgáltatás jellegét, az elérhetőséget, figyelemfelhívó fotókat tartalmaznak, lehetőséget biztosítanak a kliensek számára a hirdető, illetve az igénybe vett szolgáltatás értékelésére. Ez viszont fontos a tekintetben, hogy minél pozitívabb a megítélés, annál többen veszik igénybe az adott hirdető szolgáltatását, ez az elkövetők számára kiemelt jelentőségű. Az egyik áldozatnak a kisbabája születését követő negyedik napon már dolgoznia kellett, pedig a szülés nem volt komplikációmentes. Nyilvánvalóan az áldozat szervezete, mentális állapota sem volt alkalmas a „munkára”, így az ügyfelek többsége ezt nemcsak szóban, de az értékelés során is megemlítette, amelyért súlyosan bántalmazta az elkövető az áldozatot.

Család

Az interjúk tanúsága szerint az emberkereskedelem áldozatainak túlnyomó többségének családi háttére szakirodalmi kifejezéssel diszfunkcionális (Hoyer 2003). Ezen olyan családi struktúrákat értünk, amelyekben a gyermekek alapvető érzelmi, fizikai vagy pszichológiai szükségletei tartósan nem teljesülnek. Idetartozik például az elhanyagolás, az érzelmi vagy fizikai bántalmazás, a szülői alkoholizmus vagy mentális betegségek, valamint a stabilitás és biztonság hiánya, vagyis a „nem egészséges család”.

A családok szétesésének okai szorosan összefüggnek strukturális tényezőkkel: a tartós mélyszegénység, a lakhatási bizonytalanság, a mentális egészségügyi ellátás hiánya, valamint a támogató közösségi hálózatok gyengesége okozhatja a gyermekek korai életkorban való kiszolgáltatottá válását. A társadalmi kirekesztés, az intézményi válaszok hiánya és a szociális mobilitás korlátozottsága mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az ilyen családokból érkezők ne tudjanak kitörni a marginalizált

helyzetükből, és így könnyebben váljanak kizsákmányolás célpontjává. (Sebestyén 2020, Burke–Amaya–Dillon 2019, B. Aczél–Hatvani 2015).

Az interjúalanyok gyakran utaltak arra, hogy már gyerekként is intézményi ellátásban éltek, és nem kaptak sem érzelmi, sem gyakorlati támogatást a felnőtté váláshoz. Az állami gondoskodásból való kikerülés után sokan azonnal a prostitúció világába kerültek, gyakran manipuláció vagy párkapcsolati erőszak révén. A gyerekvédelmi rendszer nemcsak az áldozatok gyerekkorában, hanem saját gyermekeik sorsában is hangsúlyosan megjelenik: a 18 interjúalany közül 16-nak összesen 19 gyermeke van, sokan nevelőszülőknél, az apa családjánál vagy ismeretlen örökbefogadóknál élnek. Volt olyan nő, aki egyetlen gyermekének sem tudta megmondani a tartózkodási helyét, sem gondviselője nevét (B. Aczél–Hatvani 2015, Farrell et al. 2019, Sebestyén 2020).

A családi minták ismétlődését mutatja, hogy a nők saját gyermekeikkel szemben is újratermelik a korábbi elhanyagolást. (Két interjúalany a beszélgetés idején is gyermeket várt, aki elmondásuk szerint a kizsákmányolójuktól fogant.)

A szexuális nevelés hiánya különös jelentőségű, mivel az érintettek többsége nem rendelkezett alapvető ismeretekkel sem a nemkívánt terhesség megelőzésének lehetőségeiről, sem a nemi úton terjedő betegségek terjedésének megelőzéséről és annak fontosságáról. Az egyik interjúalany csak a védett szállásra történő bekerülését követően, az ott kötelező egészségügyi szűrés során szerzett tudomást arról, hogy szifilisszel fertőzött (vö. Alig tíz év alatt megduplázódott a szifilisszel diagnosztizáltak száma 2025).

Az interjúalanyok iskolai végzettsége alacsony volt: csupán egy alany rendelkezett szakközépiskolai végzettséggel. A kognitív kihívások – például az emlékek felidézésének nehézsége, a kérdések megértésének korlátai – gyakran megnehezítették az interjúk mélységét, ugyanakkor az oktatási rendszerből való korai kiesés az áldozattá válásukat megkönnyítette.

„Budapesten éltem, ők is, de én a nővéremmel nevelőszülőkhöz kerültünk.
És miért?

Mert mikor csecsemő voltam, az anyukám beadott intézetbe. Meddig volt nevelőszülőknél? 12 évet.” (Áld. 8.)

„És ők most hol vannak?

Azt pontosan nem tudom, de a kislány az a mamájánál van. Azt tudom.

Tehát az exének az anyukája neveli most őt?

A kislányt igen.” (Áld. 2.)

A kontroll

Az áldozatok jelentős része a partnere („szerelmük”) által vált áldozattá, két áldozatot ugyanakkor női elkövető szedett, az ő esetükben nem volt szerelmi kapcsolat. Az alkohol és a drog a legjellemzőbb, amivel a bántalmazásokon túl leginkább el tudták

érni az elkövetők, hogy az áldozatok „szót fogadjanak” nekik. A kizsákmányolók többsége a büntetlenség mítoszát alakította ki az áldozatban, elhitetve velük azt, hogy felsőbbrendűként viselkedhetnek velük sérthetlenségük miatt.

„Én szétmentem a párommal, én hazaköltöztem édesanyámékhoz, és ugye édesanyámék azok alkoholisták voltak, alkoholista ugye a mai napig, és így átkerültem a szomszédba, és ott is ugye már akkor közölték, hogy ezt a munkát kell csinálnom... utána átvittek az egyik ismerősükhöz, hogy dolgozzak náluk lakáson és akkor ugye onnan... mondtam, hogy nem akarok oda visszamenni, de sikerült úgy megoldani, hogy ne kellessen oda visszamenni, csak hát ugye közbe a... másik nő is prosti volt, akihez átvittek és utána már ott voltam megint... fogva tartva.

Igen, elkezdtem dolgozni, ő már nem is dolgozott...

De megmondták a tarifákat?

Igen, igen, hogy mit mennyiért kell, igen...

Igen mondták, meg hát...ugye én se, én is vigyáztam, mert ugye volt olyan, amikor ő úgymond, hogy gumi nélkül kellett valamit csinálni és nem, mondtam, hogy nem Covid alatt nem, semmiféleképpen, meg... ugye én sem akartam, hogy elkapjak valamit... Csak veszekedett, a... fia mondta neki állandóan, hogy anyu mit veszekedel a pénz miatt, azt mondja, hátha akarnak, úgy is jönnek, ha meg nem, akkor nem jönnek.” (Áld. 4.)

Több áldozat beszámolt arról is, hogy a prostitúciós tevékenység szervezése, irányítása családi „vállalkozásként” működött: testvérek, szülők, nagybácsik, sógorok is részt vettek benne. Ez a jelenség különösen rávilágít arra, hogy a kizsákmányolás nem mindig egyéni bűncselekmény, hanem sokszor társadalmi mintázatba ágyazott, normalizált gyakorlat.

Kábítószer

A prostitúciós tevékenység során a tudatmódosító szerek – különösen az alkohol, a gyógyszerek és a kábítószeresek – kulcsszerepet játszanak az áldozatok kiszolgáltatottságának fenntartásában. Az interjúk során szinte minden áldozat említett valamilyen szerhasználatot: kristály, biofű, gyógyszerek és alkohol egyaránt jelen voltak a mindennapjaikban. A szerhasználat nemcsak a kizsákmányolók eszköze, hanem az áldozatok számára is egyfajta túlélési stratégia, amely segített elviselni a szexuális szolgáltatások nyújtásával járó testi és lelki megterhelést (Kaló et al. 2019, Kaló 2020, Burke–Amaya–Dillon 2019), ugyanakkor kiemelendő, hogy ez még sérülékenyebbé tette az áldozatokat és a szégyenérzetüket is növelte (vö. Kaló 2020: 55).

A függőség kialakítása gyakran tudatos stratégia az elkövetők részéről: a már meglévő addikció kihasználása vagy új függőség létrehozása révén könnyebben írá-

nyíthatóvá válik az áldozat. A kontroll egyik formája tehát a szerhasználat fenntartása, amely erősíti a kiszolgáltatottságot, csökkenti az ellenállást, és elmélyíti a függőségi viszonyt az elkövető és az áldozat között.

„Mért jó az alkohol? Hát, mert abba akartam elnyomni a bánatomat.” (Áld. 11.)

A világjárvány alatt az alkohol könnyen elérhető maradt, míg a kábítószer-elátás akadozott (Ritter 2020), ami újabb kihívást jelentett az áldozatok számára. A megszokott szerek hiánya fokozta a szorongást, és sokan alternatív, gyakran veszélyesebb szereket használtak. A biofű és a gyógyszerek kombinálása például súlyos egészségügyi kockázatokat hordoz, és tovább mélyíti a mentális instabilitást.

Külföldi munkavégzés

Az interjúalanyok egy része külföldi munkatapasztalattal is rendelkezett, amely lehetőséget teremtett számukra a hazai munkaviszonyokkal való összehasonlításra, és ennek nyomán eltérő jellegű tapasztalatokról számoltak be. Volt, aki szerint a külföldi kuncsaftok sokkal több mindent megengedtek maguknak a magyar vendégekhez képest, durvábbak, lekezelőbbek voltak velük.

Kiemelve, hogy a pandémiát megelőző időszakban külföldön jövedelmező lehetőségeket kínált a szexuális szolgáltatások nyújtása, ugyanakkor a járvány terjedésének visszaszorítását célzó intézkedések – különösen a bordélyházak bezárása és az illegális tevékenységek fokozott hatósági ellenőrzése – jelentős mértékben korlátozták ezt. A rendszeres razziák a második hullámban és a harmadikban is folytatódtak. A külföldi hatóságok igyekeztek elvenni a kedvét mind a kuncsaftnak, mind a prostituálnak, ami azonban csak részben volt sikeres.

A külföldön is dolgoztatott áldozatok többsége nem beszélt sem angolul, sem németül, a kuncsaftokkal nemigen tudtak kommunikálni, tőlük segítséget kérni. Ezt az ügyfelek egy része durvasággal „vizsgonozta”. Az árakat, a nyújtott szolgáltatásokat papíron mutatták a kuncsaftnak.

„Nem tudtam velük beszélni, nem tudtam így kommunikálni se a vendégekkel, mert amikor én szobán voltam, akkor mindig az a nő kint ült az előtérbe... állandóan kimentünk és igen én pedzegettem, hogy én nem akarok visszamenni, meg nem akarok velük hazamenni, de hát ott se hagyott egyedül mindég... ő... jött és... hallgatózott, hogy kivel, mit beszélek.

Megtanították, hogy mit kell a kuncsaftnak mondani?

Hát, hát le volt írva nekem egy papírra és azt kellett nekik megmutogatnom.

Mennyi időt töltöttek külföldön?

Hát, ilyen 2-3 hónapot... max...

És ez úgy volt, hogy felesbe volt a 800-800 font.

Ott sem engedték el egyedül sehová?

Hát ott is csak annyi, hogy a boltba mentünk, meg vissza.

De, egyedül sehova?

Egyedül sehova.

Külföldön milyenek voltak a kuncsaftok?

Hát külföldön... az egyik mellbe harapott volt, aki megrángatott, visszakérte a pénzt, úgyhogy... volt egy nigger, aki zacskót akart húzni a fejemre... úgyhogy voltak kint ilyenek.” (Áld. 4.)

„Ő nem tudott németül. Csak a bátyja tudott. Perfektül... És ő segített nekem ott kint. Ő beszélt a vendégekkel, mikor hívtak, de elsőnek hozzáteszem, hogy ő ilyen oldalt csináltattak, ilyen ladies oldalt,⁴ ahol ilyen úgy mondván, lányon voltam fönt, ilyen munkáslányok.

És akkor készítettek Önről fotókat?

Igen. Mindenféle pózban... Kölnbe mentünk. Egy hotelba. Ahol már voltak ilyen munkáslányok.

Nem tudtam németül, hanem így... így leírták nekem a mondatokat, hogy mi mennyibe kerül, milyen pénz, mennyi, meg ilyesmiket.

El is ment, meg ő kint is várt, hogyha történik valami, mert volt olyan kuncsaft, amikor hát így fojtott.

Elküldtem a... a vendéget mosakodni, én, én meg addig elraktam a... ott ahol éppen volt hely, hogy ne vegye észre, meg, hogy ne lopja vissza.

Mert volt ilyenre is példa?

Párszor előfordult, igen.

Hogy a vendég visszavette a pénzt?

Igen. Amikor nem volt jó neki a szolgáltatás akkor meg visszakérte a felét. De hát ez nem fordult elő mindig, csak... gyakran.

Azt mondta, hogy egy kicsit többet kéne dolgozni, vagy jobban kellene dolgozni?

Igen. Jobban figyeljünk oda, meg, hogy jobban csináljam, amit kell... a szobán.” (Áld. 2.)

„Hát amikor le voltak zárva az ilyen házak, akkor egy hely volt nyitva Bonnban a Jázmin Panzió, és akkor ott voltunk.

És az ott nyitva lehetett?

Hát... nem...

De mégis működött...

Igen...

És akkor hogy mondták, hogy mit csináljon, vagy, hogy mit kell mondania?

Hát azt ők elmondták nekem telefonon és úgy... akkor hazamentek és úgy volt, hogy én is megyek haza a gyerekekhez, és engem nem vittek, ők a tudtom nélkül hazamentek, én utána tudtam meg, mikor bent kellett aludni a ho-

4 <https://www.ladies.de/> (A leglátogatottabb német szexuális szolgáltatási hirdetési felület. A magyar oldalak közül a rosszlányok.hu és a videoklányok.hu a leggyakrabban látogatott.)

telba... hogy ők nincsenek ott... és akkor én és a Viktória... akkor alkoholt fogyasztottunk, meg kokaint, és ők ezt megtudták és azért... mert azt is megtiltották, hogy fordítón keresztül valakivel is kommunikáljunk.

A németeknél én úgy tudom, hogy orvosi igazolás szükséges.

Igen.

Ön járt kint orvosnál?

Igen.

Az orvos kérdezte azt, hogy kényszerítik erre, vagy önként csinálja ezt a tevékenységet?

Hát nem lehetett semmi ilyesmit mondani... Azt sem lehetett mondanunk... hogy van gyerekünk otthon, meg hogy van-e párunk... hanem azt kellett mondani, hogy egyedül vagyunk.” (Áld. 20.)

Számos külföldön dolgozó prostituált hazajött, mert már nem volt képes nyugodt körülmények között dolgozni, és a bevételei jelentősen megcsappantak. Ahogy az egyik áldozat fogalmazott, hogy 2020 végén miért jött haza Németországból:

„Na már másodszor, amikor a kommandósok és a rendőrök is ránk törték az ajtót és bilincsbe vittek el, akkor azt mondtam, hogy pffuuu... hát... hát ezt nem.” (Áld. 2.)

A.-val 2024. februárban beszéltem, őt azzal „tartották” kint Németországban, hogy a kizsákmányolói azt állították, továbbra is határzár van, és nem jöhet haza az itthon hagyott gyermekeihez.

„Nem nagyon jöttek, jobban féltek, mint mi... hát persze a Covid alatt senki se... nem, nem akkor nem nagyon örült... Hát veszekedtünk, akkoriba még nem, akkor veszekedett és akkor utána így próbáltatta meg velünk az utcát... Hát, de hát hiába álltunk az utcán, az se ment...” (Áld. 19.)

„Hát, úgy volt, hogy a félóra az kilencezer volt, az óra az tizenöt, és akkor a félórát levettük azt hiszem, hogy 7-re az órát meg 12-re.

És akkor többen jöttek egyébként?

Igen.” (Áld. 3.)

„Hát, volt olyan időszak, mikor Németországba voltunk, csak másik részén és másik szállodába, ahol 1200 eurót megkerestem egy nap alatt... Merthogy akkor folyamat jöttek az emberek, meg hát... meg új lány voltam.

Bejött ez a vírus, aztán haza kellett jönnünk, azt mondták. És akkor is mán pénzt kellett neki keressek, mert ő fölrakott engem a Rosszlányok oldalra, a Vidéki lányok oldalra, meg hát kint voltam még.

Hát, hogy pénzt keressek nekik, mert egyedül nem tudott semmit csinálni, hogy pontosabban nem tudom, hogy minek kellett oda még egy lány, akaratos volt az a nő egy kicsit.” (Áld. 2.)

Két áldozat Rákospalotán

Két áldozattal, akik emberkereskedelem elkövetőjévé váltak, a Rákospalotai Javítóintézetben találkoztam 2023-ban,⁵ ők 18 év alattiak voltak, történeteik azonban hasonlóak a 18 másik áldozatéhoz. Úgy vélem, röviden mégis szükséges ismertetni, hogy ezek miért speciálisak. M. története 2020-ban az első hullám elején kezdődött, akkor még áldozat volt, elkövetővé a második hullámban vált, alig 14 évesen. (Az ő esetéről bővebben lásd: Huszár–Windt 2023) Az első hullám egyik „láthatatlan” áldozata volt, holott a számára kijelölt gyermekotthonból rendszeresen eltávozott a kizsákmányolójához, aki az ún. *loverboy* módszerrel (szerelmet mímelve) hálózta be az akkor 13 éves gyanútlan kislányt. M. nemkívánt terhességére, az átélt bántalmazások feldolgozására nem kapott sem elegendő segítséget, sem visszajelzést az ő vele szemben elkövetett cselekmények súlyosságáról, így rövid időn belül emberkereskedelem elkövetőjévé vált.

I. sérelmére egy évvel később, a harmadik hullámban követtek el bűncselekményt, de szintén a zárások miatt későn, már elkövetővé válásakor derült rá fény (a hatóságok leterheltsége, a járványügyi feladataik ellátása miatt kevesebb energia és idő jutott). Kiemelendő: 18 év alatti lányokról beszélünk, akik súlyos addikcióval küzdöttek (drog- és alkoholfüggőséggel), rossz családi háttérrel és rendkívüli szeretetlenséggel, amelyet könnyedén ki tudtak használni az elkövetők. I. a saját családjától szökött el a barátnőjéhez egyik családtagja halálát követően. A barátnő egészen más életvitelt folytatott, és végül rábírta arra, hogy egy 12 éves fiú „születésnap ajándéka” legyen, ami miatt felelősségre vonták (vö. B. Aczél–Hatvani 2015).

A pandémia megjelenése

„Ugye a Covid volt ugye nem járhattunk ki, mert jó sokáig kijártam a pelléri elágazóba, és hát ugye bejött ez a Covid, meg minden, aztán mondták, hogy sajnos nem lehet ezt a tevékenységet folytatni, akkor már kijártam ugye külföldre is.” (Áld. 10.)

Az interjúalanyok megélése szerint a Covid19-világjárvány jelentős strukturális változásokat idézett elő a szexuális kizsákmányolásban érintett személyek életében. A járványügyi intézkedések – mint például a kijárási korlátozások, a közterületi jelenlét tiltása és a kontaktusok minimalizálása – közvetlenül érintették a prostitúcióhoz kapcsolódó tevékenységek gyakorlását, és súlyosbították az érintettek kiszolgáltatottságát.

5 Az intézmény vezetőjének engedélyével, a gyámok és az alanyok hozzájárulását követően.

A pandémia következtében a szexuális szolgáltatások nyújtása nehézségekbe ütközött, mivel a közterületi jelenlét korlátozása és a potenciális ügyfelek számának drasztikus csökkenése miatt az érintettek nem tudták folytatni korábbi tevékenységüket.

A partner vagy a futtató részéről megjelenő verbális és fizikai agresszió tovább erősödött. Az elkövetők nem vették figyelembe sem a járványügyi kockázatokat, sem a kereslet csökkenését, és továbbra is nyomást gyakoroltak az érintettekre.

Az áldozatok elmondása szerint a fertőzéstől való félelem jelen volt bennük, ugyanakkor nem állt rendelkezésükre megfelelő védekezési lehetőség vagy információ.

„Covid alatt is kellett dolgozni. Jöttek, csak kevesebb volt már a bevétel is...

És a férje, hogy viselte, hogy kevesebb a bevétel?

Ideges volt, átkozott, elátkozott, elmondott minden utolsó aljáig... több alkalommal volt, hogy bántott is, ez által is, mert ugye nem volt pénz, nem volt jövedelmünk, nem volt, amiből megéljünk igazából, csak így örültünk, ha egy nap összeszedtem mit tudom én tízezret.” (Áld. 10.)

A pszichés terhelés fokozódott a pandémia idején az áldozatok megélése szerint, a bezártság, a bizonytalanság és az elkövetők fokozott kontrollja miatt. A pihenés és regenerálódás lehetősége hiányzott, miközben a kapcsolati dinamika egyre inkább a kizsákmányolás irányába tolódott.

...hanem a vírust?

Hát, féltem tőle, azért kellett használni óvszert, védekezés ellen.

Hát nem volt elég boldog... azt tuti, fix, mert nem volt úgy pénz...

Nem volt pénz...

Tehát hiába voltak hirdetések, nem ment a kuncsaft.

Nem nagyon jöttek, jobban féltek, mint mi... hát persze a Covid alatt senki se... nem, nem akkor nem nagyon örült...

És akkor bántotta önöket?

Hát veszekedtünk, akkoriba még nem, akkor veszekedett és akkor utána így próbáltatta meg velünk az utcát... Hát, de hát hiába álltunk az utcán, az se ment...

A kuncsaftok féltek inkább és önöknek kellett menni?

Igen...

Tehát a G.-t nem érdekelte... Nem érdekelte G.-t. Hát G. mellett pihenni sem lehetett, nem, hogy még lazulni.” (Áld. 19.)

A munkacélú kizsákmányolás áldozatai

A munkacélú kizsákmányolás hazai fő megjelenési formája az ún. házi szolgaság, a házi körüli munkáltatás, sok esetben emellett bűncselekmények elkövetésére kényszerítés.

A ház körüli munkáltatás, a lakóhelyen történő kizsákmányolás az egyébként is láten-
ciában lévő cselekményeket még inkább a négy fal közé szorítja (Balogh–Windt 2022).

A kutatás során lehetőség nyílt különböző életkorú és hátterű nők történetét is meg-
ismerni, akik kiszolgáltatott helyzetükben manipuláció, erőszak és érzelmi zsarolás ál-
dozataivá váltak. A történetük jól példázza, hogy az emberkereskedelem nem egyetlen
esemény, hanem hosszú, többlépcsős folyamat, amelyet a járvány tovább súlyosbított.

A történetek közös nevezője a társadalmi kirekesztettség, az intézményi érzéket-
lenség és a segítségkérés nehézsége (vö. Bakó et al. 2021). A munkáltatással össze-
függésben elkövetett emberkereskedelem során a sértettek valamennyien valamiféle
„megállapodás” alapján váltak áldozattá. Az elkövetők a legtöbb esetben az „önkén-
tességre, saját akaratra” építve, a nehéz élethelyzetben lévő áldozat „jó szándékú”
támogatása okán nyújtott segítségre hivatkozva vették rá őket a beleegyezésre (vö.
Balogh–Windt 2022).

Ezekben a történetekben a kontroll eszközei közé tartozott a lakcímbjelentés elmara-
dása, a szerződés nélküli munkavégzés, és a családtagokkal való kapcsolat megszakítása.

„Nem engedett, se iskolába, sehova sem nem mehettem.” (Áld. 9.)

„Valaki izéltek, hogy... nincs ide jelentve... jelentkeztek be oda, ideiglenesen,
vagy állandóan.” (Áld. 5.)

A munkáltatással elkövetett emberkereskedelem áldozatai közül ketten idősebb,
egyedülálló nők, akiknek vagyonát, nyugdíját elvették, sokszor más házi szolgálkkal
egy szobában helyezték el őket, a háztartási munka végzésére kényszerítették az
egészségügyi állapotukra tekintet nélkül.

„Az asszony annyit mondott, hogy ennek itt lesz jó helye.

Én együtt éltem 400 kerek napot azzal a rabszolgával, aki 13 éve a rabszolgá-
juk. (Áld. 1.)

„Dolgoztattak persze... én takarítsak lent, tegyem rendbe a fürdőt, a nagysá-
gos asszony meg a körmeit lakkozta.” (Áld. 5.)

„112 000 forint volt akkor még... és én vettem fel, abból 40 000 lakbért még
le kellett az 5 millió forintra adnom.” (Áld. 1.)

„Ő kért tőlem pénzt... vásárojál be.” (Áld. 5.)

Az idősebb áldozatok esetében a saját tulajdonukban álló lakás átírása is megtör-
tént, de az alacsony iskolai végzettség, a kognitív állapot miatt már nem tudták fel-
idézni, hogy ez hogyan és mikor valósult meg:

„Nem tudom, hogy íratlak-e alá ízé papírt, vagy se...” (Áld. 5.)

Az egyik idősebb áldozat, bár folyamatosan bezárva tartották, fenyegették, és igazából lehetősége sem volt elmenekülni, a még nála lévő, régi levelezőlapok feladásával igyekezett segítséget kérni. Ezek egyike valóban eredményes is lett, a segélykérését a rendőrség komolyan vette és rövid időn belül kimenekítette.

„Egyet a tiszaföldvári rendőrségnek, egyet a magyar tévének... ha bármi történik is.” (Áld. 1.)

Három áldozat fiatalabban vált munkacélú kizsákmányolás áldozatává, szintén ház körüli munkák elvégzésére kényszerítették őket.

„Nem engedett, se iskolába, sehova sem nem mehettem.
Ha pici megszűletik, akkor kijelentette azt, hogy én neki akkor is ki kell menjek... mint kurvának.” (Áld.9.)

Az egyik munkacélú kizsákmányolt áldozat tizenéves anyaként került anyaoththonba, ahol egy hatgyerekes nővel barátkozott össze, aki végül egy bűnöző, későbbi kizsákmányoló kezére juttatta az áldozatot és a párját, aki szintén ott volt a védett szálláson.

„Nagyon megbíztam benne, kár volt... mert nagyon átcseszett minket.
Amíg az anyaoththonban voltunk semmi problémánk nem volt... mint lelki társak voltunk.” (Áld. 14.)

„Nem kell fizetni kauciót, nem kell fizetni semmit, csak menjen el Tomi neki dolgozni, ingyen.
Mindig elmentünk plazmázni, hogy a gyerekeknek legyen. Se kaja, semmi nem volt, éheztek.” (Áld. 14.)

Ezekben az esetekben is kiemelendő az áldozatok diszfunkcionális családi háttere, amely az érintettek jelentős részénél állami gondoskodásban való nevelkedéssel, illetve családi veszteségekkel (szülők, nagyszülők, testvérek, férj, élettárs korai halála) járt együtt.

Az áldozatok nem rendelkeztek stabil lakhatással, jogi védelemmel vagy támogató társas kapcsolatokkal.

A kizsákmányolás fenntartásában kulcsszerepet játszott a fenyegetés, amely gyakran érzelmi kötelékeken keresztül valósult meg. Az elkövetők nemcsak gazdasági, hanem érzelmi függést is kialakítottak, és a kontrollt közvetlen fenyegetésekkel, illetve fizikai bántalmazással tartották fenn. Ezekben a történetekben semmilyen

szerfüggőség nem mutatkozott meg, sokkal inkább a jövedelemhez való hozzáférés korlátozása, illetve a bevétel elvonása volt a jellemző elkövetői kontroll eszköze.

Az áldozatok többsége kiemelte, hogy próbált segítséget kérni, mert felismerte, hogy helyzete azt szükségessé teszi, ugyanakkor a járványügyi korlátozások, az intézményi hozzáférés beszűkülése és a jogalkalmazók túlterheltsége miatt ez időigényesebb volt.

Következtetések

A Covid19-világjárvány a társadalmi működés minden szintjét érintő zavar volt, amely egyedülálló lehetőséget teremtett a bűnözés alakulásának vizsgálatára. Stickle és Felson (2020) szerint ez volt „a világ legnagyobb kriminológiai kísérlete”, hiszen a járvány hatására megváltozott társadalmi viszonyok új mintázatokat hoztak létre a bűncselekmények elkövetésében és az áldozattá válásban (Fleming–Brown 2021, Kruisbergen et al. 2024).

A magyar emberkereskedelem áldozataival hazánkban készült interjúk száma azonban rendkívül alacsony, ezért kutatásunk célja e hiány pótlása volt. Az emberkereskedelem jelenségével foglalkozó tanulmányok és az alapul szolgáló kutatások fókuszában jellemzően a szexuális kizsákmányolás áll. Sajnálatos tény, hogy hazánkban a munkacélú, munkáltatással összefüggő kizsákmányolásra kevés figyelem hárul, nem beszélve az egyéb célú kizsákmányolás különböző típusairól (bűncselekmény elkövetésére kényszerítés, szervkereskedelem stb.) (Balogh–Windt 2022).

A bemutatott kvalitatív kutatás a világjárvány emberkereskedelemre gyakorolt hatásait vizsgálta, különös tekintettel az áldozatok kiszolgáltatottságára és az elkövetők alkalmazkodási stratégiáira, ugyanakkor csak pillanatképet rögzített az áldozatok által átéltekről és elmondottakról, és további kutatások alapjául szolgálhat.

A járvány alatt az elkövetők gyorsan és rugalmasan alkalmazkodtak az új körülményekhez, a határzárak, kijárási korlátozások és egészségügyi kockázatok nem akadályozták meg a kizsákmányolást, sőt, új eszközként szolgáltak a kontroll fenntartására. A pandémia miatti félelmek, a fertőzésveszély és az intézményi hozzáférés nehézségei mind az elkövetők kezére játszottak. A szexuális kizsákmányolás során a bevétel elmaradása az áldozatok felelőssége lett, ami fokozott munkaterhelést, hosszabb készenléti időt és még kevesebb méltóságot jelentett számukra. A jogalkalmazók túlterheltsége miatt az áldozatok számára a segítség elérhetetlennek tűnt a munkacélú kizsákmányoltak esetében, akik még láthatatlanabbá váltak a hatóságok előtt, egyúttal még kiszolgáltatottabbakká.

Az interjúk során az emberkereskedelem elleni fellépés szempontjából előremutató összefüggésekre is fény derült. Az egyik interjúalany például arról számolt be, hogy kizsákmányolója fenyegetései és kényszerítése miatt maga is elkövetővé vált egy ügyben. A birtokában lévő büntetőeljárás iratok lehetőséget adtak arra, hogy az ún. „egyéb célú kizsákmányolás” keretében a bűncselekményre kényszerítés indiká-

torait azonosítsuk. Ezek az indikátorok később a jogalkalmazók képzésének részévé válhattak, segítve a felismerést és a megfelelő intézkedést (Windt 2023).

A kutatás eredményei szoros kapcsolatba hozhatók egyes kriminológiai teóriákkal, például a rutintevékenységi-elmélettel (Cohen–Felson 1979), amely szerint a bűncselekmények elkövetéséhez három tényező szükséges: a motivált elkövető, az alkalmas célpont és a felügyelet hiánya. A járvány idején ezek a feltételek gyakran egyszerre voltak jelen. Emellett a társadalmi dezorganizáció elmélete is említhető (Bursik 1988), hiszen a társadalmi egyenlőtlenségek fokozódása, a közösségek felbomlása és az intézményi válaszok gyengesége hozzájárult a pandémia időszakában (is) a kizsákmányolás új formáinak megjelenéséhez.

A kutatás nemcsak a Covid19 hatásait tárta fel, hanem rávilágított a már korábban létező rendszerszintű hiányosságokra. Az interjúk alapján megfogalmazott megállapítások jól illeszkednek a korábbi empirikus kutatásokhoz (például Dés 2024), amelyek hasonló kérdéseket vizsgáltak korábban. A világjárvány az emberkereskedelem tekintetében felerősítette a már meglévő strukturális feszültségeket, növelte a kiszolgáltatottságot és katalizátorként járult hozzá az egyenlőtlenségek és a kizsákmányolás elmélyüléséhez, valamint ezek láthatatlanságának fokozódásához.

Irodalom

A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az emberkereskedelem elleni küzdelem terén az Európai Unióban elért eredményekről (Ötödik jelentés), Com(2025) 8 Final, 3.

Alig tíz év alatt megduplázódott a szifilisszel diagnosztizáltak száma.

<https://semmelweis.hu/mediasarok/2025/06/11/alig-tiz-ev-alatt-megduplazodott-a-szifilisszel-diagnosztizáltak-szama/> (2025. 08. 15.)

B. Aczél, A. – Hatvani, E. (2015): Az EMMI Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon prevenciós és reintegrációs lehetőségei, a gyermekprostitúció „intézeti” szemmel. In Ékes, I. (szerk.): *Nyitott szemmel az ifjúság védelmében: a gyermekbántalmazás és gyermekprostitúció ellen*. Budapest: ERGO, 47–63.

Bakó, Cs. – Hárs, M. – Héra, G. – Berkes, M. (szerk.) (2021): *Az emberkereskedelem férfi áldozatainak egyedi ellátási igényei*. Belügyminisztérium.

Balogh, K. – Windt, Sz. (2022): A munkáltatással összefüggésben elkövetett emberkereskedelem jellemzői elméleti és gyakorlati szempontból. *Belügyi Szemle*, 70(2), 259–275.

Burke, M. C. – Amaya, B. – Dillon, K. (2019): Sex Trafficking as Structural Gender-Based Violence: Overview and Trauma Implications. In Winterdyk, J. – Jones, J. (eds): *The Palgrave International Handbook of Human Trafficking*. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63192-9_22-1

- Bursik, R. (1988): Social Disorganization And Theories Of Crime And Delinquency: Problems And Prospects. *Criminology*, 26 (4), 519–552.
<https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1988.tb00854.x>
- Cabras, F. – Ingrascì, O. (2022): Female Migrant Street Prostitution during Covid-19 in Milan. A Qualitative Study on How Sex Workers Coped with the Challenges of the Pandemic. *Sociologica*, 16(1), 95–122.
<https://doi.org/10.6092/issn.1971-8853/13344>
- Christie, N. (1986): The Ideal Victim. In Fattah, E. A. (ed): *From Crime Policy to Victim Policy*. London: Palgrave Macmillan, 17–30.
<https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3>
- Cohen, L. – Felson, M. (1979): Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://www.jstor.org/stable/2094589>
- Dés, F. N. (2024): „Üniósan kerestem a bajt, mindenhova beolvadva” – Magyar nők a prostitúciós iparban a félperiféria és a centrum között. Doktori (PhD-) értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola.
<https://doi.org/10.14267/phd.2024009>
- Diop, S. – Asongu, S. A. – Nnanna, J. (2021): Covid-19 economic vulnerability and resilience indexes: Global evidence. *International Social Science Journal*, 18, 107243. <https://doi.org/10.1111/issj.12276>
- European Commission Directorate-General For Migration And Home Affairs (2020): *Study on the economic, social and human costs of trafficking in human beings within the EU*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2837/3428>
- Farrell, A. – Dank, M. – Vries, I. de – Kafafian, M. – Hughes, A. – Lockwood, S. (2019): Failing victims? Challenges of the police response to human trafficking. *Criminology and Public Policy*, 18(3): 649–673.
<https://doi.org/10.1111/1745-9133.12456>
- Goffman, E. (1981): Stigma – A megbélyegzett identitás kezelése. In Goffman, E.: *A hétköznapi élet szociálpszichológiája*. Budapest: Gondolat Könyvkiadó, 179–239.
- Haberfeld, M. – Cheloukhine, S. – Herrmann, C. – Schneider, J. (2023): Policing the streets of New York City during the COVID pandemic: With a comparative angle. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, Volume 17, paac062,
<https://doi.org/10.1093/police/paac062>
- Hollán, M. (2012): *Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai*. Budapest: HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó.
- Hoyer, M. (2003): A család, mint szintér: Az egészségesen működő család és a diszfunkcionális család. *Fejlesztő pedagógia*, 14 (2–3) 48–51.
- Huszár, Á. – Illéssy, M. (2023): A koronavírus-válság vesztesei. In Csurgó, B. – Kovách, I. (szerk.) (2023): *A Covid19-járvány társadalmi hatásai*. E-book. Társadalomtudományi Kutatóközpont.

- Huszár, J. – Windt, Sz. (2023): Áldozatból elkövető – egy eset bemutatása. Barabás, T. (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 60. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 158–182. <https://doi.org/10.58.655/KT.60.2023-9>
- Fleming, J. – Brown, J. (2021): Policewomen's Experiences of Working during Lockdown: Results of a Survey with Officers from England and Wales. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(3): 1977–1992. <https://doi.org/10.1093/police/paab027>
- Kaló, Zs. – Hegedűs, J. – Bihari, Zs. – Szécsi, J. (2019): A gyermekvédelmi szakellátásba kerülő lányok szerhasználati tapasztalatai és kezelésbe kerülésük jellemzői egy kvalitatív kutatás tükrében. *Esély*, 30(1) 67–90. https://www.esely.org/kiadvanyok/2019_1/esely_2019-1_2-1_kalo_et_al_gyermekvedelmi_szakellatasba.pdf
- Kaló, Zs. (2020): *Bevezetés a szerhasználó nők világába*. Budapest: ELTE PPK – L'Harmattan.
- Kruisbergen, E. W. – Haas, M. B. – Moolenaar, D. E. G. – van Es, L. – Snijders, J. M. A., –Houwing, L. – Stickle, B. (2024): The pandemic as a criminological experiment: Crime in the Netherlands during 12 months of COVID-19 measures. *European Journal of Criminology*, 21(4) 556–582. <https://doi.org/10.1177/14773708241226541>
- Podoletz, L. (2015): A prostitúció szabályozásának lehetséges megoldásai és főbb problémái. *Belügyi Szemle*, 63(3), 97–122. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.3.5>
- Protokoll (2024): *Védett szálláshely működéséről és feladatellátásáról*. Kulturális és Innovációs Minisztérium. https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/b1/43000/vedett%20szallashely_protokoll_2024.pdf
- Ritter, I. (2020): Karanténban a drogpia? A Covid19-pandémia hatásai a globális drogpia. *Ügyészek Lapja*, 27(4–5): 35–49.
- Ripszám, D. (2019): Kizsákmányolás az emberkereskedelem kapcsán. *Büntetőjogi Szemle*, 2: 79–86.
- Schwarz, C. – Britton, H. – Nay, E. – Holland, C. (2023): 'Now More Than Ever, Survivors Need Us': Essential labouring and increased precarity during Covid-19. *Anti-Trafficking Review*, (21): 121–139. <https://doi.org/10.14197/atr.201223218>
- Sebestyén, Á. (2020): *Az emberkereskedelem pszichológiai mozgatórugói*. Trauma-központ Közhasznú Nonprofit Kft. <https://traumakozpont.hu/wp-content/uploads/2020/08/az-emberkereskedelem-pszichologiai-mozgatorugoi.pdf>
- Stickle, B. – Felson, M. (2020): Crime Rates in a Pandemic: the Largest Criminological Experiment in History. *American Journal of Criminal Justice*, 45(4): 525–536. <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09546-0>
- Szabó, J. – Virág, Gy. (2022): Szerozem a járvány idején. Családon belüli erőszak a Covid19 első hulláma alatt Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 70(1. ksz.), 7–34. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.1.1>
- Tamási, E. (2015): *Budapest – Prostitúció. A fővárosi utcai prostitúció rendészeti szempontú vizsgálata*. Budapest: OKRI.

- Tóth, I. Gy. – Hudácskó, Sz. (2020): A koronavírus-járvány társadalmi hatásai a közvélemény-kutatások tükrében. In Kolosi, T. – Szelényi, I. – Tóth, I. Gy.: *Társadalmi Riport 2020*. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt., 553–572.
- Williamson, V. – Murphy, D. – Katona, C. et al. (2024): Experiences and impact of moral injury in human trafficking survivors: a qualitative study. *BMC Psychol*, 12, 654. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02157-y>
- Windt, Sz. (2014): 2013, az emberkereskedelem elleni fellépés éve Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 62(1): 67–74.
- Windt, Sz. (2020): Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. *Belügyi Szemle*, 68(12): 105–117. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.5>
- Windt, Sz. (2021): *A láthatatlan emberek. Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon*. Budapest: OKRI.
- Windt, Sz. (2022): A világjárvány hatása az emberkereskedelemre az első két év tapasztalatai alapján. *Belügyi Szemle*, 70(2), 327–344. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.2.6>
- Windt, Sz. (2023): Elkövető és/vagy áldozat? Az emberkereskedelem áldozatai által kényszer/fenyegetés hatására elkövetett jogellenes cselekményekről. *Belügyi Szemle*, 71(10), 1901–1914. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.10.15>
- Windt, Sz. (2024): A jó bornak nem kell cégér!? Aktuális helyzetkép a szexuális szolgáltatások magyar hirdetéseiről. *Ügyészek Lapja*, 31(1–2): 5–16. <https://ugyeszeklapja.hu/?p=4492>
- Winterdyk, J. (2020): Explaining Human Trafficking: Modern Day-Slavery. In Winterdyk, J. – Jones, J. (eds): *The Palgrave International Handbook of Human Trafficking*. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63058-8_68

Jogszabályok

2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyve kihirdetéséről
2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezményének kihirdetéséről (varsói egyezmény, 2005. május 16.)
- 354/2012. (XII. 13.) korm.rendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról